

DOI 10.24917/20841043.8.2.11

ARGUMENT
BIANNUAL PHILOSOPHICAL JOURNAL

Vol. 8 (2/2018) pp. 421–425
e-ISSN 2084–1043 p-ISSN 2083–6635

Powszechna deklaracja niezależności uniwersytetów

ZESPÓŁ XVII

KEYWORDS

independence of universities; freedom of scientific research; mission of university

ACKNOWLEDGEMENT / ŹRÓDŁO PRZEKŁADU

Groupe XVII. (2009). Déclaration d'indépendance des universités. *Cahiers critiques de philosophie*, 8, 221–224.

Celem poniższego projektu deklaracji było spisanie zasad, na których opiera się istnienie uniwersytetów. Są one na tyle kluczowe, że jeżeli nie są przestrzegane, postępowanie się terminem „uniwersytet” stanowi nadużycie.

Zespół, który je zredagował, powstał na uniwersytecie Paris VIII, przy okazji strajku oprotostowującego rozporządzenie minister Valérie Pécresse dotyczące statusu nauczycieli akademickich oraz ustawę o autonomii i odpowiedzialności uniwersytetów. Projekt rozrastał się w miarę kolejnych spotkań roboczych. Nie uważamy pracy nad nim za zakończoną a jego treści za ostateczną. Został już przetłumaczony na kreolski, niderlandzki, grecki, portugalski, hiszpański, angielski i arabski, a trwają prace nad tłumaczeniami na inne języki. Pragniemy przede wszystkim, żeby został jak najszerszej rozpowszechniony i dotarł do wszystkich zainteresowanych osób, aby mogły one wyrazić swoje zdanie krytyczne lub sugestie i stały się współautorami.

Wstępne rozpowszechnienie na niewielką skalę we Francji oraz za granicą pozwoliło ulepszyć i uzupełnić wersję wyjściową. Upowszechnianie pozwoli na dalsze udoskonalenie i rozbudowanie tekstu. Wszyscy ci, którzy wzięli lub wezmą udział w opracowywaniu go, stali się bądź staną ipso facto jego propagatorami; może ich być nieskończenie wielu.

Komitet (Saint-Denis, 1 marca 2009 roku)

PREAMBUŁA

Ludzkiego umysłu nie pętają żadne ograniczenia poza tymi, które on sam sobie narzuca, bo wszystkie je stwarza, myśląc. Najdonioślejsze są myśli będące wynikiem najwyższych wymagań. Wymagania te opisywano przy użyciu takich pojęć jak: prawda, twórczość, piękno, sprawiedliwość, rozum, szacunek. Sztuka, nauka, technika, rzemiosło: wszystkie te dyscypliny gwarantują ich istnienie i wyrażają je. Odrzucenie tych wymagań grozi upadkiem każdej władzy, czy to politycznej, religijnej, ekonomicznej czy jakiegokolwiek innej.

Biorąc pod uwagę, że te wymagania oraz warunki umożliwiające ich poszanowanie powinny zostać zapewnione niezależnie od władzy, która się do nich odwołuje lub utrzymuje, iż im służy; zważywszy, że uniwersytety odpowiadają w tym zakresie przed narodami w ich formie przeszłej, teraźniejszej i przyszłej, my, którzy na różne sposoby uczestniczyliśmy w wykonywaniu powszechnego prawa i obowiązku myślenia, postanowiliśmy sformułować podstawowe zasady, których przestrzeganie jest koniecznym warunkiem poszanowania wspomnianych wymagań.

ARTYKUŁ I

Niezależne myślenie polega na możliwości rozwijania zdolności poznawczych wytwarzających dzieła i wiedzę bez ingerencji czynników zewnętrznych.

Jedynym ograniczeniem niezależności myślenia jest konieczność zapewnienia innym możliwości sprawdzenia, poświadczenia i oceny jego poprawności. Może tego dokonywać jedynie wspólnota równych sobie ludzi, uznających niezależność uniwersytetów.

ARTYKUŁ II

Każdy mężczyzna i każda kobieta posiada, bez względu na okoliczności, niezbywalne prawo do weryfikacji swojej równości intelektualnej w konfrontacji z innymi.

ARTYKUŁ III

Wszystkie osoby uczestniczące w badaniach, nauczaniu czy studiach mają prawo do niezależnego myślenia. Prawo to nie jest uzależnione od stanowiska zajmowanego na uniwersytecie, narodowości, pochodzenia społecznego, wyznania, przynależności etnicznej, wieku ani tożsamości płciowej czy seksualnej.

ARTYKUŁ IV

Działalność uniwersytetów opiera się na różnorodności językowej i kulturowej. Ich misją jest przyczynianie się do niczym nieograniczonej kreatywności.

ARTYKUŁ V

Uniwersytety popierają i promują swobodny przepływ osób i myśli.

ARTYKUŁ VI

Swobodny przepływ myśli i wiedzy opiera się na bezwarunkowym prawie dostępu do wszelkich środków i źródeł poznania. Korzystania z niego nie może ograniczać żadna forma cenzury.

ARTYKUŁ VII

Każda osoba uczestnicząca w badaniach, nauczaniu lub studiach musi mieć możliwość krytycznego myślenia, nie będąc narażoną na cenzurę, represje czy prześladowania.

ARTYKUŁ VIII

Uniwersytety muszą być wyłączone spod kontroli sił porządkowych oraz zbrojnych. Ich siedziba znajduje się tam, gdzie na zasadzie dobrowolności zbierają się ich przedstawiciele.

ARTYKUŁ IX

Wartość myśli podlegającej ograniczeniu prawdziwości opiera się wyłącznie na wymogu jej sprawdzalności. Jej ocena na uniwersytecie należy do tych, którzy w badaniach, nauczaniu i studiach wcielają w życie ten wymóg. Ma ona charakter jawny i podlega polemice.

ARTYKUŁ X

Misja uniwersytetu ma charakter publiczny. Jako taka musi być zagwarantowana.

ARTYKUŁ XI

Celem polityki naukowej jest wyłącznie wytwarzanie dzieł i narzędzi poznania. Działalność naukowa nie ma na celu rentowności, więc ta ostatnia nie może decydować o jej przebiegu ani wysokości finansowania. Autonomię działalności powinny zapewniać władze państwowe.

ARTYKUŁ XII

Żadna osoba chcąca kontynuować naukę nie powinna być zmuszana do rezygnowania z niej z powodów finansowych bądź związanych z praktyczną organizacją uniwersytetu. Tym bardziej nie może być zmuszana do obciążania swojej przyszłości czy zadłużania się w celu finansowania swojej nauki ani do zgadzania się na poniżanie swojej godności. Powinna otrzymywać wszelkie konieczne wsparcie finansowe.

ARTYKUŁ XIII

Każda osoba pracująca na uniwersytecie jest pełnoprawnym członkiem wspólnoty, która przyznaje wszystkim równe prawa, w tym prawo do szacunku.

ARTYKUŁ XIV

Jedynie te spośród ośrodków naukowych, badawczych i twórczych, które stawiają sobie za cel wcielanie w życie niniejszych zasad, mogą być określane jako uniwersytety.

ARTYKUŁ XV

Spółczenstwa i państwa gwałcące niniejsze zasady nie posiadają uniwersytetów.

ARTYKUŁ XVI

Każdy uniwersytet pragnący stosować niniejsze zasady ma prawo uzyskać ochronę ze strony innych uniwersytetów oraz organizacji międzynarodowych. Każdy uniwersytet będący sygnatariuszem niniejszej deklaracji zobowiązuje się przyjąć z pomocą temu, który o taką pomoc występuje w oparciu o opisane tu zasady.

Komitet redakcyjny artykułów
Powszechniej deklaracji niezależności uniwersytetów —
Uniwersytet Paris VIII

Z języka francuskiego przełożył
Przemysław SZCZUR*

---

* Dr, asystent, Wydział Filologii, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie. E-mail: przemyslaw.szczur@up.krakow.pl.

